

QUY ĐỊNH VỀ XỬ PHẠT ĐỐI VỚI KIỂM TOÁN BÁO CÁO TÀI CHÍNH CỦA ĐƠN VỊ CÓ LỢI ÍCH CÔNG CHÚNG

THS. TRẦN NGÂN HÀ - Đại học Tài chính Quản trị kinh doanh *

Thực tế trên thị trường chứng khoán Việt Nam cho thấy, bất kỳ một sai phạm nào của công ty kiểm toán, của kiểm toán viên trong thực hiện kiểm toán tại doanh nghiệp cũng có thể ảnh hưởng lớn đến các đơn vị có lợi ích công chúng, đến nhà đầu tư và rộng hơn là thị trường chứng khoán. Nhằm răn đe và hạn chế những vi phạm hành chính liên quan đến kiểm toán báo cáo tài chính của đơn vị có lợi ích công chúng, Chính phủ đã ban hành Nghị định số 41/2018/NĐ-CP ngày 12/3/2018, trong đó quy định rõ về các mức xử phạt đối với các hành vi liên quan đến kiểm toán báo cáo tài chính của đơn vị có lợi ích công chúng.

Từ khóa: Báo cáo tài chính, kiểm toán, đơn vị có lợi ích công chúng

Practices on the Vietnam's stock market show that any violation of an auditing firm or of an auditor in carrying out an audit at a company may have a significant impact on the public interest entities, investors and the stock market in a broader sense. Therefore, in order to deter and restrict administrative violations related to auditing financial statements of public entities, the Government recently issued the Decree No.41/2018/ND-CP dated March 12th 2018, which specifies the levels of penalties for acts related to the improper audit of financial statements of entities with public interest.

Key words: Financial statements, audits, public interest entities

Ngày nhận bài: 7/3/2018

Ngày hoàn thiện biên tập: 26/3/2018

Ngày duyệt đăng: 6/4/2018

Yêu cầu từ thực tiễn

Theo quy định, đơn vị có lợi ích công chúng là doanh nghiệp (DN) tổ chức mà tính chất và quy mô hoạt động có liên quan nhiều đến lợi ích của công chúng. Đơn vị có lợi ích công chúng gồm: Tổ chức tín dụng được thành lập và hoạt động theo Luật Các tổ chức tín dụng; Tổ chức tài chính, DN kinh doanh bảo hiểm, DN môi giới bảo hiểm; Công ty đại chúng, tổ chức phát hành, tổ chức kinh doanh chứng khoán theo quy định của pháp luật về chứng khoán; DN, tổ chức khác có liên quan đến lợi ích của

công chúng do tính chất, quy mô hoạt động của đơn vị đó theo quy định của pháp luật.

Trong nền kinh tế thị trường và hội nhập, hoạt động kiểm toán báo cáo tài chính (BCTC) của đơn vị có lợi ích công chúng có ý nghĩa hết sức quan trọng. Do vậy, Luật Kiểm toán độc lập (Luật số 67/2011/QH12) đã dành 01 chương quy định về vấn đề kiểm toán BCTC của đơn vị có lợi ích công chúng. Bên cạnh đó, Chính phủ cũng đã ban hành các nghị định liên quan tới vấn đề này như: Nghị định số 84/2016/NĐ-CP ngày 01/07/2016 về tiêu chuẩn, điều kiện đối với kiểm toán viên (KTV) hành nghề, tổ chức kiểm toán được chấp thuận kiểm toán cho đơn vị có lợi ích công chúng; Bộ Tài chính ban hành Thông tư số 183/2013/TT-BTC ngày 04/12/2013 về kiểm toán độc lập đối với đơn vị có lợi ích công chúng...

Thông tư số 183/2013/TT-BTC nêu rõ: "BCTC năm của đơn vị có lợi ích công chúng" là BCTC được lập theo quy định của pháp luật về kế toán, bao gồm BCTC riêng, BCTC tổng hợp và BCTC hợp nhất của đơn vị có lợi ích công chúng, nếu đơn vị có lợi ích công chúng là đối tượng phải tổng hợp BCTC hoặc hợp nhất BCTC theo quy định của pháp luật về kế toán. Theo quy định, BCTC năm, các báo cáo khác của đơn vị có lợi ích công chúng theo quy định của cơ quan nhà nước có thẩm quyền phải được kiểm toán. BCTC quý, 06 tháng của đơn vị có lợi ích công chúng nếu quy định pháp luật yêu cầu phải được tổ chức kiểm toán thực hiện soát xét trước khi công khai thì phải được tổ chức kiểm toán được chấp thuận thực hiện soát xét theo quy định của Thông tư này.

Tuy nhiên, thực tế cho thấy, những vi phạm về BCTC diễn ra khá phức tạp. Điển hình, tháng

5/2017, Ủy ban Chứng khoán Nhà nước có công văn gửi 9 công ty niêm yết và 5 công ty chứng khoán về việc BCTC của các công ty này được Công ty TNHH Kiểm toán và Định giá Thăng Long - T.D.K kiểm toán là không hợp lệ. Cơ quan quản lý cũng yêu cầu BCTC năm của các DN niêm yết, công ty chứng khoán phải được kiểm toán bởi một tổ chức kiểm toán được chấp thuận.

Đáng lo ngại là không ít thời điểm, thị trường chứng khoán chứng kiến nhiều DN bất ngờ báo lỗ lớn, bị hủy niêm yết, thậm chí lãnh đạo DN bị vướng vòng lao lý, mặc dù trước đó BCTC có kiểm toán với những kết quả kinh doanh rất tốt. Điều này cho thấy, KTV nếu “bắt tay” với DN để gian lận trong BCTC sẽ là rủi ro lớn đối với các cổ đông, nhà đầu tư, đe dọa sự ổn định của thị trường chứng khoán (Nguyễn Hữu, 2017).

Các quy định xử phạt

Để tăng tính răn đe đối với các hành vi vi phạm trong kiểm toán BCTC của các đơn vị có lợi ích công chúng, Chính phủ ban hành Nghị định số 41/2018/NĐ-CP ngày 12/3/2018, cụ thể:

- *Đối với nghĩa vụ thông báo, báo cáo của DN kiểm toán được chấp thuận:* Phạt cảnh cáo đối với DN kiểm toán được chấp thuận thực hiện báo cáo cho cơ quan có thẩm quyền chấp thuận khi thay đổi tên gọi, trụ sở, lĩnh vực hành nghề, danh sách KTV hành nghề và các thay đổi dẫn đến việc không còn đủ điều kiện được chấp thuận kiểm toán chậm dưới 15 ngày so với thời hạn quy định. Phạt tiền từ 5 triệu đồng đến 10 triệu đồng đối với DN kiểm toán được chấp thuận báo cáo cho cơ quan có thẩm quyền chấp thuận khi thay đổi tên gọi, trụ sở, lĩnh vực hành nghề, danh sách KTV hành nghề và các thay đổi dẫn đến việc không còn đủ điều kiện được chấp thuận kiểm toán.

- *Đối với việc thực hiện dịch vụ kiểm toán hoặc soát xét cho đơn vị có lợi ích công chúng:* Tại Nghị định số 84/2016/NĐ-CP ngày 01/07/2016, Chính phủ cũng đã ban hành các tiêu chuẩn, điều kiện đối với KTV hành nghề, tổ chức kiểm toán được chấp thuận kiểm toán cho đơn vị có lợi ích công chúng, đồng thời đưa ra các trường hợp tổ chức kiểm toán, KTV hành nghề không được xem xét, chấp thuận. Đối với hành vi vi phạm quy định về thực hiện dịch vụ kiểm toán hoặc

soát xét cho đơn vị có lợi ích công chúng, Nghị định số 41/2018/NĐ-CP ngày 12/3/2018 cũng đã nêu rõ các mức xử phạt đối với các hành vi vi phạm, cụ thể:

+ Phạt tiền từ 20 triệu đồng đến 30 triệu đồng đối với KTV hành nghề thực hiện kiểm toán, kỳ báo cáo kiểm toán hoặc báo cáo kết quả công tác soát xét cho đơn vị có lợi ích công chúng khi chưa được chấp thuận của Bộ Tài chính hoặc khi bị đình chỉ hoặc hủy bỏ tư cách được chấp thuận.

+ Phạt tiền từ 30 triệu đồng đến 40 triệu đồng đối với một trong các hành vi sau: DN kiểm toán thực hiện kiểm toán cho đơn vị có lợi ích công chúng khi thuộc một trong các trường hợp không được kiểm toán cho đơn vị có lợi ích công chúng; Đơn vị có lợi ích công chúng lựa chọn DN kiểm toán cung cấp dịch vụ kiểm toán hoặc dịch vụ soát xét khi DN kiểm toán chưa được chấp thuận của Bộ Tài chính; Đơn vị có lợi ích công chúng lựa chọn DN kiểm toán cung cấp dịch vụ kiểm toán hoặc dịch vụ soát xét hoặc tiếp tục thực hiện hợp đồng kiểm toán, soát xét đã ký với DN kiểm toán trong trường hợp DN kiểm toán đó bị đình chỉ hoặc hủy bỏ tư cách được chấp thuận kiểm toán.

+ Phạt tiền từ 40 triệu đồng đến 50 triệu đồng đối với DN kiểm toán cung cấp dịch vụ kiểm toán hoặc dịch vụ soát xét cho đơn vị có lợi ích công chúng khi chưa được chấp thuận của Bộ Tài chính hoặc khi bị đình chỉ hoặc hủy bỏ tư cách được chấp thuận kiểm toán.

- *Đối với việc công khai thông tin báo cáo minh bạch:* Theo quy định tại Thông tư số 183/2013/TT-BTC ngày 04/12/2013, trong thời hạn 90 ngày kể từ ngày kết thúc năm tài chính, tổ chức kiểm toán được chấp thuận phải công khai trên trang, cổng thông tin điện tử của mình báo cáo minh bạch hàng năm trong thời gian tối thiểu 12 tháng. Báo cáo minh bạch phải được cập nhật thường xuyên các thông tin trong vòng 30 ngày kể từ khi có thay đổi. Bên cạnh đó, Nghị định số 41/2018/NĐ-CP cũng nêu rõ các mức xử phạt liên quan đến báo cáo minh bạch, cụ thể:

+ Phạt cảnh cáo đối với DN kiểm toán thực hiện một trong các hành vi sau: Bản báo cáo minh bạch khi công bố không có chữ ký của người đại diện theo pháp luật của DN kiểm toán hoặc người được ủy quyền; Thực hiện công bố thông tin trong báo cáo minh bạch hoặc cập nhật các thông tin thay đổi chậm dưới 15 ngày so với thời hạn quy định.

+ Phạt tiền từ 5 triệu đồng đến 10 triệu đồng đối với DN kiểm toán thực hiện hành vi vi phạm công bố và cập nhật đầy đủ thông tin trong báo cáo minh bạch trên trang thông tin điện tử chậm từ 15 ngày trở lên so với thời hạn quy định.

+ Phạt tiền từ 10 triệu đồng đến 20 triệu đồng

đối với DN kiểm toán thực hiện một trong các hành vi sau: Không lập trang thông tin điện tử theo quy định; Không công bố và không cập nhật đầy đủ thông tin trong báo cáo minh bạch trên trang thông tin điện tử; Công bố sai lệch thông tin trong báo cáo minh bạch.

- *Hồ sơ đăng ký tham gia kiểm toán cho đơn vị lợi ích công chúng*: Theo Nghị định số 41/2018/NĐ-CP, việc vi phạm về Hồ sơ đăng ký thực hiện kiểm toán cho đơn vị có lợi ích công chúng, sẽ bị phạt tiền từ 5 triệu đồng đến 10 triệu đồng đối với hành vi xác nhận các tài liệu không đúng thực tế, tài liệu giả mạo, khai man trong hồ sơ để đủ điều kiện được chấp thuận kiểm toán cho đơn vị có lợi ích công chúng. Phạt tiền từ 10 triệu đồng đến 20 triệu đồng đối với hành vi kê khai không đúng thực tế trong hồ sơ để đủ điều kiện được chấp thuận kiểm toán cho

Thị trường chứng khoán Việt Nam đã chứng kiến nhiều DN bất ngờ báo lỗ lớn, bị hủy niêm yết, thậm chí lãnh đạo DN bị dính vào vòng lao lý mặc dù trước đó báo cáo tài chính có kiểm toán với những kết quả kinh doanh rất tốt. Bất kỳ một sai phạm nào của công ty kiểm toán, của kiểm toán viên có thể ảnh hưởng lớn đến các đơn vị có lợi ích công chúng, đến nhà đầu tư và thị trường chứng khoán.

đơn vị có lợi ích công chúng. Phạt tiền từ 20 triệu đồng đến 30 triệu đồng đối với hành vi giả mạo, khai man hồ sơ để đủ điều kiện được chấp thuận kiểm toán cho đơn vị có lợi ích công chúng. Cùng với đó, phải nộp lại số lợi bất hợp pháp có được do thực hiện hành vi vi phạm.

- *Trách nhiệm của đơn vị có lợi ích công chúng*: Theo Luật Kế toán độc lập, đơn vị có lợi ích công chúng có trách nhiệm: (i) Xây dựng và vận hành hệ thống kiểm soát nội bộ phù hợp và có hiệu quả và (ii) Tổ chức kiểm toán nội bộ theo quy định của pháp luật để bảo vệ an toàn tài sản; Đánh giá chất lượng và độ tin cậy của thông tin kinh tế, tài chính, việc chấp hành pháp luật, chế độ, chính sách của Nhà nước và quy định của đơn vị.

Theo Nghị định số 41/2018/NĐ-CP, sẽ phạt tiền từ 10 triệu đồng đến 20 triệu đồng đối với đơn vị có lợi ích công chúng thực hiện một trong các hành vi sau: Không xây dựng và vận hành hệ thống kiểm soát nội bộ; Không tổ chức kiểm toán nội bộ theo quy định của pháp luật; Lựa chọn DN kiểm toán được chấp thuận khác đưa ra ý kiến về BCTC khi BCTC đó đã được một DN kiểm toán được chấp thuận thực hiện kiểm toán, trừ trường hợp được phép theo

quy định của pháp luật; Không báo cáo với cơ quan có thẩm quyền chấp thuận DN kiểm toán thực hiện kiểm toán cho đơn vị mình lý do thay đổi DN kiểm toán được chấp thuận so với năm trước liền kề và lý do thay đổi DN kiểm toán được chấp thuận đang thực hiện kiểm toán (nếu có); Không thông báo với cơ quan có thẩm quyền chấp thuận DN kiểm toán thực hiện kiểm toán cho đơn vị mình khi phát hiện KTV hành nghề và DN kiểm toán được chấp thuận vi phạm pháp luật về kiểm toán độc lập...

- *Đối với hành vi vi phạm quy định về tính độc lập*: Liên quan đến quy định về tính độc lập, theo Luật Kiểm toán độc lập, DN kiểm toán, chi nhánh DN kiểm toán nước ngoài tại Việt Nam không được bố trí KTV hành nghề thực hiện kiểm toán cho một đơn vị có lợi ích công chúng trong năm năm tài chính liên tục. KTV hành nghề đã thực hiện kiểm toán cho đơn vị có lợi ích công chúng chỉ được giữ vị trí quản lý, điều hành, thành viên ban kiểm soát, kế toán trưởng của đơn vị có lợi ích công chúng đó sau 12 tháng, kể từ ngày kết thúc cuộc kiểm toán. Theo Nghị định số 41/2018/NĐ-CP, với việc vi phạm quy định về tính độc lập, từ ngày 1/5/2018, sẽ bị phạt tiền từ 5 triệu đồng đến 10 triệu đồng đối với hành vi đã thực hiện kiểm toán đơn vị có lợi ích công chúng nay giữ chức vụ quản lý, điều hành, thành viên ban kiểm soát, kế toán trưởng của đơn vị có lợi ích công chúng đó mà thời gian kể từ ngày kết thúc cuộc kiểm toán đến ngày giữ các chức vụ này dưới mười hai tháng. Phạt tiền từ 10 triệu đồng đến 20 triệu đồng đối với hành vi thực hiện kiểm toán cho đơn vị có lợi ích công chúng quá 4 năm tài chính liên tục. Đồng thời, phạt tiền từ 20 triệu đồng đến 40 triệu đồng đối với một trong các hành vi sau: Đơn vị có lợi ích công chúng chấp thuận KTV hành nghề thực hiện kiểm toán BCTC quá 4 năm tài chính liên tục; DN kiểm toán bố trí KTV hành nghề thực hiện kiểm toán BCTC cho một đơn vị có lợi ích công chúng quá 4 năm tài chính liên tục.

Tài liệu tham khảo:

1. Quốc hội (2011), Luật Kiểm toán độc lập (Luật số 67/2011/QH12);
2. Chính phủ (2018), Nghị định số 41/2018/NĐ-CP ngày 12/3/2018 quy định xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực kế toán, kiểm toán độc lập;
3. Chính phủ (2016), Nghị định số 84/2016/NĐ-CP ngày 01/07/2016 về tiêu chuẩn, điều kiện đối với kiểm toán viên hành nghề, tổ chức kiểm toán được chấp thuận kiểm toán cho đơn vị có lợi ích công chúng;
4. Bộ Tài chính (2013), Thông tư số 183/2013/TT-BTC ngày 04/12/2013 về kiểm toán độc lập đối với đơn vị có lợi ích công chúng;
5. Nguyễn Hữu (2017), Vi phạm kiểm toán: Phạt cả kiểm toán lẫn công ty niêm yết, Báo Đầu tư Chứng khoán.